

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Нова українська школа

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
«СВІТ, В ЯКОМУ Я ЖИВУ»**

1-2 класи

*розроблена авторським колективом
під керівництвом проф. Якименко С.І.*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

Bohdan

Авторський колектив:

Якименко Світлана Іванівна (автор ідеї) – доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
Іванець Наталія Володимирівна – заступник декана з навчально-методичної роботи, викладач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
Тарасюк Анастасія Миколаївна – викладач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
Тимченко Алла Анатоліївна – доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
Авраменко Квітослава Богданівна – доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
Бублик Анна Геннадіївна – викладач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського
Філімонова Тетяна Володимирівна – аспірант, викладач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Рецензенти:

Шуляр Василь Іванович – доктор педагогічних наук, професор, директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
Яцук Інна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Біда Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького

Я 45 Освітня програма початкової освіти «Світ, в якому я живу» / упоряд.
Якименко С.І. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2018. —
100 с.

ISBN 2005000012396

УДК 74.1

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

**Освітня програма початкової освіти «Світ, в якому я живу»
1-2 КЛАСИ**

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Марія Мигаль*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Лілії Скоренької*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 22.08.2018. Формат 60×84/8. Папір друкарський.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 11,63. Умовн. фарбо-відб. 11,63.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітню програму розроблено на підставі Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87) та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016 р.).

Стандарт початкової освіти розроблено на теоретичному і світоглядному фундаменті класичної та сучасної педагогіки, а також на основі аналізу впровадження провідних українських та світових інноваційних практик в освіті.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Концептуальною основою освітньої програми є:

1. Презумпція талановитості дитини. Забезпечення рівного доступу до освіти, заборона будь-яких форм дискримінації. Не допускати відокремлення дітей на підставі попереднього відбору на індивідуальному, груповому й інституційному рівнях.

2. Цінність дитинства. Відповідність освітніх вимог віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру.

3. Радість пізнання. Організація пізнавального процесу, яка приносить радість дитині, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини. Широке використання в освітньому процесі дослідницької та проєктної діяльності.

4. Розвиток особистості. Замість «навченої безпорадності» – плекання самостійності та незалежного мислення. Підтримка з боку вчителя/вчительки розвиватиме у дітей самоповагу та впевненість у собі.

5. Здоров'я. Формування здорового способу життя і створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей молодшого шкільного віку.

6. Безпека. Створення атмосфери довіри і взаємоповаги. Перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування.

Зміст початкової освіти розроблено на основі компетентнісного підходу. Формування знань, умінь, ставлень, що є сутністю компетентнісного підходу, забезпечують у майбутньому здатність особистості успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади.

Освітня програма початкової освіти «Світ, в якому я живу» ґрунтується на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей; засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного, інтегрованого та компетентнісного підходів.

Освітня програма забезпечує:

1. безперервність, єдність і наступність дошкільної та початкової освіти;
2. розвивальний характер і практичну спрямованість освітнього процесу;
3. формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості.

Провідним засобом реалізації програми є запровадження компетентнісного підходу в освітній процес початкової, на основі ключових компетентностей як результату навчання.

Побудована освітня програма на інтегрованому підході, який базується на об'єднанні п'яти сфер життєдіяльності людини: «Людина і природа», «Людина і суспільство», «Людина і культура», «Людина, наука і техніка», «Людина і всесвіт» (автор ідеї – професор Якименко С.І.). Такий підхід орієнтує педагогів на уніфікацію досвіду учнів в основних сферах їх діяльності, реалізацію системного, цілісного, комплексного підходу до дитини, на забезпечення гармонійного фізичного, емоційного, вольового, морального, соціального та інтелектуального розвитку здобувачів початкової освіти. Зміст підходу спрямований на особисте зростання дітей, їх суб'єктність в різних сферах життєдіяльності.

Інтегрований підхід за сферами життєдіяльності людини поживає освітній процес, економить навчальний час, позбавляє від перевтом, сприяє ефективнішому засвоєнню знань за освітніми галузями, які визначені Державним стандартом: мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна та здоров'язбережувальна, громадянська й історична, мистецька, фізкультурна.

Інтегровані **наскрізні змістові модулі** навчання, які є складовими сфер життєдіяльності людини, відображають провідні соціально й особистісно значущі ідеї.

Змістові лінії послідовно розкриваються у процесі навчання і виховання учнів. Вони співвідносяться з ключовими компетентностями, опанування яких забезпечує формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях. Навчання по змістових лініях реалізується через актуалізацію відповідних знанневих, діяльнісних і ціннісних компонентів.

В освітній програмі **очікувані результати** навчально-пізнавальної діяльності сформульовано в термінах компетентнісного підходу: *знанневий* компонент – називаю, формулюю, записую, наводжу приклади тощо; *діяльнісний* – розпізнаю, розрізняю, описую, аналізую, порівнюю, планую, застосовую тощо; *ціннісний* – усвідомлюю, критично ставлюся, оцінюю, обґрунтовую, роблю висновки, висловлюю судження тощо.

Програма містить **зміст навчання**, який згруповано за змістовими лініями. Учителі, орієнтуючись на очікувані результати щодо підготовки здобувачів початкової освіти, мають можливість самостійно визначати назву теми, кількість і перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей здобувачів початкової освіти, класу та індивідуального підходу вчителя/вчительки до викладання.

Освітня програма покликана стати одним з інструментів упровадження засадничих ідей особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів у повсякденну практику, що досягається шляхом:

1. розкриття потенціалу освітніх галузей для формування ключових компетентностей;
2. зменшення обсягу фактологічного матеріалу на користь практичної діяльності;
3. формулювання очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності: знанневий, діяльнісний, ціннісний компоненти;
4. уведення наскрізних змістових модулів навчання;
5. розкриття змістових ліній через п'ять сфер життєдіяльності людини: «Людина і природа», «Людина і суспільство», «Людина і культура», «Людина, наука і техніка», «Людина і всесвіт»;
6. формування змісту за лінійно-концентричним принципом навколо змістових ліній.

Базовий навчальний план початкової освіти
для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік				
	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас	разом
Інваріантний складник					
Мовно-літературна, у тому числі:	315	315	315	315	1260
українська мова і література	245	245	245	245	
іншомовна освіта	70	70	70	70	
Математична	140	140	140	140	560
Природнича	140	175	210	210	735
Соціальна і здоров'язберезувальна					
Громадянська та історична					
Технологічна					
Інформатична					
Мистецька	70	70	70	70	280
Фізкультурна*	105	105	105	105	420
Варіативний складник					
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, курси за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	35	70	70	70	245
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	805	875	910	910	3500
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження здобувача освіти	20/700	22/770	23/805	23/805	88/3080

Мовно-літературна освітня галузь

Метою навчання мовно-літературної освітньої галузі в 1-2 класах є розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, користуватися нею в особистому і суспільному житті (всіма видами мовленнєвої діяльності), застосовувати мову у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху, зберігати і збагачувати культурну спадщину.

Мета мовно-літературної освітньої галузі досягається шляхом реалізації таких **завдань**:

1. вироблення в здобувачів освіти мотивації навчання української мови;
2. аналізування, інтерпретування, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, медіатекстах та використання її;
3. формування комунікативних умінь;
4. сприймання художнього тексту як засосу збагачення особистого емоційно-чуттєвого досвіду;
5. висловлювання думки, почуття та ставлення, взаємодіяти з іншими письмово та в режимі он-лайн, дотримання мовних норм;
6. гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання-розуміння, говоріння, читання, письма).
7. формування вмінь взаємодіяти з іншими усно, сприймати і використовувати інформацію для досягнення життєвих цілей в різних комунікативних ситуаціях

Зміст освітньої галузі структуровано за шістьма змістовими лініями:

1. Взаємодіємо усно.
2. Читаємо.
3. Взаємодіємо письмово.
4. Досліджуємо медіа.
5. Досліджуємо мовлення.
6. Театралізуємо.

Змістові лінії спрямовані на реалізацію очікуваних результатів мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту

1. Змістова лінія «Взаємодіємо усно»: сприймати усну інформацію, відтворювати основний зміст усного повідомлення відповідно до мети, відбирати цікаву інформацію, передавати її іншим, розпізнавати ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяти їх голосом у власному мовленні, розповідати про свої відчуття та емоції від прослуханого/ побаченого, увічливо спілкуватися.

2. Змістова лінія «Читаємо»: обирати книжку для читання, пояснювати свій вибір, читати невеликі за обсягом тексти виразно вголос або подумки і розповідаю, про що вони, намагатися передбачити, про що йтиметься в художньому тексті, розповідати про свої почуття та емоції від прочитаного художнього тексту, пов'язувати інформацію з тексту із власним досвідом, перелічувати факти свого життя і факти, пов'язані з текстом, висловлювати свої вподобання щодо змісту прочитаного тексту, окремих літературних персонажів, намагатися пояснити, чому щось подобається, а щось – ні, експериментувати з текстом (змінювати кінцівку, місце подій).

3. Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»: створювати невеликі висловлювання, записувати їх, обмінюватися короткими письмовими повідомленнями, аналізувати, визначати, чи грамотно написаний текст, удосконалювати його за порадою вчителя.

4. **Змістова лінія «Досліджуємо медіа»:** сприймати й аналізувати медіатексти, обговорювати їх зміст і форму, створювати прості медіапродукти з допомогою інших, під керівництвом учителя.

5. **Змістова лінія «Досліджуємо мовлення»:** спостерігати за власним мовленням і мовленням інших, пояснювати, що приваблює у спілкуванні, творчо використовувати мову, експериментуючи зі звуками, літерами української абетки, складами, цілими словами, фразами, досліджувати значення слів, виражальні можливості мови.

6. **Змістова лінія «Театралізуємо»:** інсценізувати діалоги з казок, віршів, народних пісень, обговорювати враження від драматизації з позиції учасника і глядача, створювати в групі афішу, простий реквізит, декорації, розвивати естетичний смак, відчуття прекрасного.

Роль мовно-літературної освітньої галузі у формуванні ключових компетентностей

№	Ключові компетентності	Компоненти
1	Вільне володіння державною мовою	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; – володіти всіма видами мовленнєвої діяльності, оцінювати й осмислювати ситуацію спілкування; – реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ (у школі, громадських місцях, удома, на дозвіллі); – володіти засобами української мови – стилями, типами, жанрами мовлення; – правильно вимовляти й писати слова, творити їх граматичні форми; – конструювати речення й тексти; – дотримуватись норм етикету під час спілкування. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – цінувати українську мову як державну; – усвідомлювати її як державотворчий чинник і елемент національної ідентичності; – свідомо послуговуватися українською мовою в усіх царинах життя; – захоплюватися красою, естетичною довершеністю, багатством виражальних засобів української мови; – сприймати спілкування як цінність; – ставитися до співрозмовників з толерантністю та повагою; – у виборі рішень керуватися системою цінностей, ухвалених суспільством.
2	Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – активно використовувати рідну мову в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади; – виявляти в текстах іншомовні запозичення; – пояснювати лексичне значення, правопис та особливості вживання слів іншомовного походження; – обговорювати прочитані або прослухані мовою оригіналу та в перекладі українською фольклорні та літературні твори.

		<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміти роль іноземної мови як засобу пізнання світу та збагачення власного культурного досвіду; – розуміти потребу популяризації України у світі засобами іноземних мов; – оволодіти навичками міжкультурного спілкування; – бути відкритим до пізнання різних культур.
3	Математична компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оперувати абстрактними поняттями; – виокремлювати головну й другорядну інформацію; – установлювати причинно-наслідкові зв'язки; – чітко формулювати визначення та будувати гіпотези; – формулювати тезу й добирати аргументи; – перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (схему, таблицю, діаграму); – доцільно й правильно використовувати в мовленні числівники. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – висловлюватися точно, логічно, послідовно; – бережно ставитися до часу.
4	Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – швидко й ефективно шукати інформацію про довкілля, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; – словесно оформлювати результати досліджень; – визначати роль природи в житті людини; – використовувати сучасні технології. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сприймати природу як цінність; – захищати довкілля, зберігати природні ресурси для майбутніх поколінь; – опановувати новітні технології.
5	Інноваційність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – формувати уміння, що є основою компетентнісного підходу, які забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – бути відкритим до нових ідей; – ініціювати зміни у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо) – готовність брати на себе відповідальність; розуміння ролі комунікативних умінь; – відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади.

6	Екологічна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримуватися правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів; – конструктивно спілкуватися в різних соціальних середовищах, бережливо ставитися до природи. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлювати основи екологічного природокористування – розуміти важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства.
7	Інформаційно-комунікаційна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – діяти за алгоритмом, зокрема здійснювати пошукову діяльність та аналіз мовних явищ; – опанувати основи цифрової грамотності для розвитку і спілкування; – створювати інструкцію та дотримуватись її; – складати план тексту; – грамотно й безпечно комунікувати в інформаційному просторі; – розвивати медійну грамотність; – переводити навчальну інформацію в інший формат. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прагнути до гармонійного спілкування у віртуальному інформаційному просторі, критичного сприйняття інформації, поданої в ЗМІ; – здатність безпечно та етично використовувати засоби інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях – прагнути дотримуватися правил роботи з інформацією.
8	Навчання впродовж життя	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; – планувати й організувати власну навчальну діяльність; – читати, використовуючи різні види читання (ознайомлювальне, вибіркоче, навчальне та ін.); – постійно поповнювати власний словниковий запас; – користуватися різними джерелами довідкової інформації (словниками, енциклопедіями, онлайн-ресурсами); – здійснювати оцінювання результатів власної діяльності, рефлексію. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сприймати освіту, навчальні досягнення, зокрема у вивченні мови, як цінності, готовність удосконалювати знання мови і власне мовлення впродовж життя, розвивати мовне чуття; – розуміти роль читання для власного розвитку; – усвідомлювати потреби вчитися з метою самовдосконалення й самореалізації.

9	Громадянські та соціальні компетентності	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аргументовано і грамотно висловлювати власну громадянську позицію; – співпрацювати з іншими на результат, запобігати конфліктам і розв’язувати їх; – бути активним в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях; – дбайливо ставитися до власного здоров’я і збереження здоров’я інших людей, дотримання здорового способу життя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сприймати людську гідність як найвищу цінність; – усвідомлювати рівні права і можливості, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети; – цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України; – поважати закони України, зокрема до норм українського мовного законодавства, правові норми.
10	Культурна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – використовувати українську мову для духовного й культурного самовиявлення; – дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету; – використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва у життєвих ситуаціях; – створювати тексти, виражаючи власні ідеї, досвід і почуття та використовуючи художні засоби; – добирати літературу для читання з метою одержання насолоди та користі від прочитаного. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сприймати літературний твір як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого досвіду, отримання естетичного задоволення від творів мистецтва; – поважати розмаїття культурного вираження різних народів.
11	Підприємливість та фінансова грамотність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> – презентувати власні ідеї та ініціативи зрозуміло, грамотно, використовуючи доцільні виражальні мовні засоби; – організовувати свою діяльність для досягнення цілей; – прийняття власних рішень. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – бути ініціативним, готовим брати відповідальність за власні рішення; – усвідомлювати етичних цінностей ефективної співпраці; – бути готовим до втілення в життя ініційованих ідей.